

ESTUDI SOBRE LES IMATGES

A LES COMARQUES GIRONINES ES CONSERVEN MÉS DE SIS MILIONS D'IMATGES EN ELS ORGANISMES PÚBLICS, LA MAJORIA EN SUPORT PAPER, PLÀSTIC O VIDRE

INSPAI, el Centre de la Imatge de la Diputació de Girona, ha realitzat un estudi sobre les col·leccions i fons fotogràfics dels ajuntaments de les comarques gironines. Malgrat el títol, el treball va més enllà, i a part dels 221 ajuntaments també inclou els consells comarcals, la Diputació de Girona, els arxius comarcals i la biblioteca de Peralada.

DOLORS GRAU > TEXT

L'estudi d'INSPAI ha fet una bona radiografia d'aquest sector que ha permès als autors redactar unes conclusions que han d'esdevenir el punt de partida per tal de redreçar alguns dels punts febles que s'han detectat. En total s'han tramès enquestes a 235 centres, dels quals 232 han respost. Malgrat el que pugui suggerir aquesta magnífica resposta no podem estar satisfets, en general, de la gestió de la imatge en els organismes públics, atès que de les conclusions del treball s'extreu que el 85% de les administracions gironines no disposen de les condicions idònies de conservació i no li donen un tractament apropiat.

Ara bé, aquest percentatge s'ha de matisar, perquè el 90% dels més de sis milions d'imatges que ha comptabilitzat l'estudi està custodiat per centres que estan integrats en el SAC (Sistema d'Arxius de Catalunya) o per arxius ja consolidats i que per definició disposen de personal qualificat i d'instal·lacions adequades. Amb tot, en molts casos l'arxiver generalista ha de fer mans i mànigues per poder gestionar amb dignitat les col·leccions i els fons fotogràfics, atès el perfil polièdric d'aquests professionals, que han de tenir cura tant de documents textuais com de no textuais.

El 90% dels més de sis milions d'imatges que ha comptabilitzat l'estudi està custodiat per centres que disposen de personal qualificat i d'instal·lacions adequades

També cal dir que el 77'4% de la xifra anterior es troba en centres especialitzats, en els quals les estratègies, les polítiques i els recursos tenen com a únic objectiu la imatge. Concretament gaudim de tres grans centres: dos al Gironès –el CRDI de l'Ajuntament de Girona i l'INSPAI de la Diputació de Girona– i un a la Garrotxa –l'Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament d'Olot.

Finalment hi ha els municipis, que en números absoluts són els majoritaris, que no disposen d'arxius o centres de documentació plenament formats, i que per tant no tenen pròpiament gestors de col·leccions i fons d'imatges, però que majoritàriament organitzen activitats en les quals intervé la imatge i disposen de col·leccions pròpies o creades per motius tan diversos com l'organització d'una exposició o l'edició d'una publicació. En aquest punt l'estudi posa de manifest la primera gran contradicció d'aquest sector: de quina manera es pot utilitzar la imatge sense tenir cap mecanisme de gestió que en controli l'ús.

**>> Dues tècniques de l'INSPA
revisen negatius.**

Part d'aquesta contradicció l'hem de buscar en el fet que l'obligació d'implementar un arxiu, amb l'equipament i el personal adequat, només la tenen els municipis de més de 10.000 habitants. Si tenim en compte que 190 dels 221 municipis de les comarques de Girona estan per sota del llindar dels 5.000 habitants, ens adonem que superar els 10.000 habitants a Girona significa tenir un pes demogràfic molt important. En la meitat de les comarques de Girona l'única població que té més de 10.000 habitants és la capital, i n'hi ha una que n'hi arriba a aquesta xifra. El Baix Empordà i la Selva s'erigeixen com les comarques que tenen més municipis que superen aquest llindar, mentre que al Gironès només n'hi ha dos que el depassen, Girona i Salt, tot i que l'estudi de la Diputació, i també el web de la Generalitat, hi inclouen Cassà de la Selva (que està en el llindar dels 10.000 habitants) i Llagostera (que està netament per sota), que disposen d'arxius que compleixen els requisits del SAC. Per tant la llei obliga pocs municipis a mantenir equipaments d'aquestes ca-

racterístiques, i fomenta en uns quants més la seva creació i manteniment (els de 5.000 a 10.000 habitants).

Menys habitants, més suport digital
Com ja hem dit anteriorment, la primavera del 2009 es varen comptabilitzar més de sis milions i mig d'imatges en els centres que han estat objecte d'aquest estudi. Quatre milions d'aquestes imatges són en suport paper, plàstic o vidre i formen part en la seva majoria de les col·leccions d'imatges més antigues. Una de les característiques de les fotografies sobre aquests tipus de suport és que es troben majoritàriament en centres con-

solidats, atès que, en molts casos, han estat fruit de la voluntat dels mateixos gestors de recuperar el patrimoni fotogràfic del seu àmbit competencial, i no poques vegades amb la clara intenció de recuperar fons i col·leccions en perill de desaparició.

Dos milions i mig de les imatges comptabilitzades són en suport digital. Aquest suport, que era pràcticament testimonial fa tan sols una dècada, serà el que s'imposarà d'aquí a pocs anys en tots els centres. De fet actualment és el suport majoritari en els municipis de menys de 5.000 habitants. I és que la imatge digital s'ha multiplicat per dos motius fonamentals: la seva facilitat i el cost insignificant. Aquests dos elements han afavorit que hagin crescut vertiginosament les col·leccions i que en el seu contingut hi hagi nombroses fotografies pràcticament iguals i moltes amb una ínfima qualitat. Per tant, a la costosa intervenció en organització, classificació, descripció i conservació s'hi ha d'afegir un nou i polèmic element que ja recull l'estudi que ha fet la Diputació: la tria i eliminació de les peces.

**Quatre milions
d'aquestes imatges
són en suport paper,
plàstic o vidre, i formen
part en la seva majoria
de les col·leccions
d'imatges més antigues**

Mantenir col·leccions i fons d'imatges té un cost gens menyspreable. Ramon Alberch i Fugueras en el text de presentació de l'estudi apunta aquesta línia, i sap del que parla, des del seu càrrec de subdirector general d'Arxius i Gestió Documental i després de tota una vida dedicada als arxius: «Es corre el perill de menystenir el treball sistemàtic de recollida i tractament de la imatge, en oblidar el seu caràcter prioritari i, sobretot, els costos que comporta la recollida, identificació, preservació i digitalització». I continua: «Abans de la imprescindible funció de difusió, cal un treball metòdic per a la consecució del qual s'han de destinar recursos a infraestructures i equipaments, personal especialitzat, material i suports de qualitat, i tecnologia d'avantguarda». Tota una declaració d'intencions que és difícilment aplicable en la majoria d'ens locals, que disposen d'uns pressupostos dedicats a la gestió cultural –que no a l'organització d'activitats culturals– excepcionalment migrats. A més, els costos del manteniment dels fons i col·leccions s'han anat incrementant amb els anys. Abans de la revolució digital es necessitaven planificadors, catalogadors, materials específics, dipòsits adequats (segons l'estudi només hi ha set centres a les comarques de Girona que tenen instal·lacions específiques per a les fotografies) que contemplesin les distintes condicions que requereixen els diferents suports fotogràfics. Ara, amb la imatge digital s'ha de controlar el volum, el pes, la resolució, el format, el maquinari, el programa-

PEP IGLESÍAS. FONS DIPUTACIÓ DE GIRONA. INSPAI-DIPUTACIÓ DE GIRONA

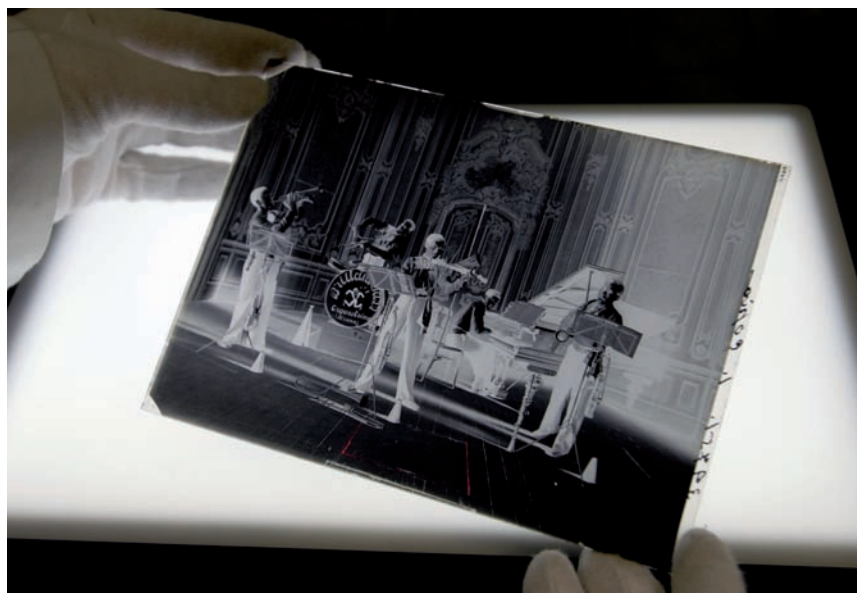
>> Digitalització d'imatges a la seu d'INSPAI.

ri. Per tant no estem parlant només d'un important esforç econòmic, sinó també d'una adaptació tecnològica imprescindible, d'una formació molt especialitzada i alhora molt polivalent que permeti al gestor interactuar amb l'informàtic i l'advocat.

Aquesta complicitat amb l'assessor jurídic és fonamental, atès que la imatge surt del centre que la gestiona per a un espectre vastíssim d'usos: investigacions, còpies privades, publicacions, exposicions, conferències, compilacions, material publicitari. És a dir, des de la seva inclusió en el treball que un estudiant ha de presentar al centre escolar fins a donar fe d'una recerca professional, passant per il·lustrar el més imaginable material promocional amb una clara rendibilitat econòmica. Quan es deixen imatges per a la consulta, o se n'ofereix l'autorització per a la seva reproducció, el cedent s'enfronta a una teranyina legislativa que engloba una variada multiplicitat de drets. Aquesta qüestió la posa sobre la taula l'especialista en legislació Josep Matas en un text que es pot llegir en

aquest mateix estudi: «La legislació és laxa, tot pot encabir-se sota patrimoni, i també molt complexa pel que fa a la utilització de les fotografies, on conflueixen els drets dels propietaris de les imatges, els drets dels autors de les imatges, els drets de les persones que hi figuren i els seus hereus i els drets de tercers que hagin acordat amb aquests la seva explotació». D'aquestes paraules es dedueix que qui té la responsabilitat en la gestió d'un fons o una col·lecció ha de ser extremament curós i ha de formalitzar documents en els quals s'explicitin les cessions dels diferents drets. Paradoxalment l'estudi reflecteix que només hi ha 32 centres que formalitzen documentalment els ingressos. De totes maneres cal dir que no és fàcil disposar d'aquests documents, atès que fins i tot aquells que formalitzen la donació o cessió de les peces i els drets d'explotació a l'arxiu tenen en molts casos col·leccions i fons antics dels quals no poden documentar ni tan sols el seu ingrés al centre. Sobre el tema de la seguretat jurídica encara hi hauríem d'afegir un altre buit que també reflecteix l'estudi de la Diputació, i és que els encàrrecs de treballs fotogràfics que fan les administracions no estan acompanyats, en la gran majoria dels casos, de documents que explicitin quina utilització poden fer d'aquells treballs que han pagat.

**Paradoxalment,
l'estudi reflecteix
que només hi ha 32
centres que formalitzen
documentalment
els ingressos**

PEP IGLESIAS. FONS DIPUTACIÓ DE GIRONA. INSPAI-DIPUTACIÓ DE GIRONA

>> *Negatiu d'una placa de vidre exposada i revelada.*

Molta foto i poca web

El gran desplegament legislatiu en matèria de drets de la propietat intel·lectual i de drets d'imatges s'ha produït en les últimes dècades de manera paral·lela a l'evolució de les noves tecnologies, que en faciliten enormement la difusió. Un desplegament que també ha frenat la presència de bases de dades fotogràfiques a la xarxa Internet. L'estudi indica que només un 5,3% dels centres exploten l'entorn web, tot i que hi ha presències poderoses, com el CRDI de l'Ajuntament de Girona.

Aquest estudi posa sobre la taula la gran diversitat d'elements que intervenen en el món de la imatge. Un d'ells és el controvertit tema sobre la política d'ingressos que han de seguir els centres. La majoria d'ingressos de tercers, segons posa de manifest el treball, es fa per mitjà de donacions però no hem de menystenir la importància de les adquisicions. I d'aquí ve una altra de les grans preguntes: quants diners i per a adquirir què han de destinar dels seus recursos les administracions. Una pregunta amb una difícil resposta i que ens porta a la polèmica recent sobre la compra per part del Ministeri de Cultura del fons del fotògraf Centelles que ha deixat els arxius de Catalunya orfes d'un fons d'una qualitat innegable, revestit d'un important simbolisme, excepcional per a la història de Catalunya.

Un segle i mig d'història

És molt desitjable que aquest estudi serveixi a la mateixa Diputació de Girona per tal d'idear nous serveis i crear noves línies de suport als municipis que responguin a necessitats concretes, reals i possibilistes. Però també és desitjable, i molt, que serveixi de reflexió als responsables dels mateixos ens locals. Que sigui un toc d'atenció per als dirigents de la política cultural municipal per tal que prenguin consciència que la imatge és una part vital del patrimoni del país. Un patrimoni molt nou, sense cap mena de dubte, de poc més d'un segle i mig d'història, en el qual les imatges digitals s'imposaran en els fons i col·leccions fotogràfiques. Peces digitals que, malgrat el que pugui semblar, esdevindran en un plat de la balança un patrimoni fra-

gilíssim, format per uns elements que es poden eliminar molt més fàcilment que els suports tradicionals i, en l'altre plat, un patrimoni fàcilment multiplicable i visualitzable. Dos adjectius que ens poden portar la falsa creença que no són necessàries ni l'organització, ni la identificació, ni la descripció. I, ans al contrari, cal per part dels seus gestors una acurada política de gestió, organització, descripció, conservació i difusió que adopti els mecanismes d'adaptació necessaris a l'encara joventut del suport.

Ja per acabar vull recordar que l'estudi ha comptabilitzat per a l'any 2009 més de sis milions d'imatges repartides en els centres d'aquest estudi. Ha passat més d'un any i hi hauríem d'afegir ja milers d'imatges noves. I encara manca comptabilitzar-hi, i així ho recull en l'estudi Natàlia Navarro, cap d'INSPAI, les que hi ha en els «centres d'estudi, centres d'esbarjo, museus, biblioteques, entitats, associacions i fins i tot particulars que posseeixen o generen imatges que formen part de la nostra història». Per tant l'anàlisi de les nostres col·leccions, i les estratègies que hem de traçar i seguir per gaudir d'un patrimoni immortal, només acaba de començar.

Dolors Grau i Ferrando
és arxivera.

L'estudi indica que només un 5,3% dels centres exploten l'entorn web, tot i que hi ha presències poderoses, com el CRDI de l'Ajuntament de Girona